

тыңайған жерлерді игеру басталғаннан кейін, орасан зор әлеуметтік-экономикалық өзгерістер болды. Егер 1953-ші жылы ауданда 29939 гектар жыртынды жер болса, онда екі жылдан кейін бұл цифр 257248 гектарға жетті. Жаңа елді-мекендер мен совхоздар пайда болды. 1958 жылы Көкшетау-Қызылту теміржолы, ал 1965 жылы Қызылжар-Ертіс теміржолы пайдалануға берілді. Тың игерілген алты жыл ішінде халық саны 18 мың адамға өсті. 1964 жылы Қызылту қала типті поселкі деп атанды.

Біздің мекенжайымыз кезінде *Әлімбеттің тоқсан көлі* деп аталған. Атығай руынан шыққан ағайынды Әлімбет, Жолымбет деген кісілер жаз кезінде осы маңды емін-еркін жайлаған көрінеді [3, 21 б.].

Қазіргі кезде Уәлиханов ауданы батыстан шығысқа дейін – 70 км, солтүстіктен оңтүстікке 178 км созылып жатыр. Ауданның аумағы 128876, 6 км²-ге тең.

1997 жылғы 3 мамырда Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы бойынша «Көкшетау облысының әкімшілік аумақтық бөліну жобасы» бекітілді. Сөйтіп, Қызылту ауданы Солтүстік Қазақстан облысының құрамына қайтадан енді. Қызылту ауданы – Уәлиханов ауданы, Қызылту кенті – Кішкенекөл кенті деп аталды.

Уәлиханов ауданы ауылдарының атауларының ономастикалық ерекшелігі қарастырылып, оларды селолық округтерге жіктеп, әрқайсысына тоқталып, сипаттама беріледі.

Амангелді ауылдық округі

Амангелді – 1969 жылы ауылдың атауы Ұлт азаттық көтерілістің батыры Амангелді Имановтың құрметіне қойылған. Оған дейін Майлы ағаш және Қыстау ағаш деп аталып келген. Ауылдың атауы ілгерінді ықпал арқылы жасалған. Яғни, сөз ішінде немесе сөз аралығында дауысты, ұяң, үнді дыбысынан кейін қатаң дауыссыз (қ,к) дыбыс келсе, олар ұяңданып (ғ,г) дауыссыз дыбыстарына айналады. Сол себепті бұл ауылдың атауы айтылудағы формасын сақтап қалған.

Тілеусай – тарих беттеріне үнілсек, мұнда Қыпшақ руы мекен еткен. Олардың бастаушысы Тілеу деген адам болған. Ол өзі бай және жан-жағындағыларға әсері мол, билікшіл, бірақ қонақжай болған. Келген ауылнайлар мен билер сол Тілеудің үйіне тоқтаған. Келгендерге құрмет көрсетіп, сыйлаған. Риза болған қонақтар үй иесіне алғыстарын білдіру үшін оның ұлдарын өздерімен бірге алып кетіп, сот оқуына бермекші болады. Бірақ Тілеу ұлдарының үйінде қалуларын сұрайды. Ол өз балаларына қиындық, ұрыс, өктемдік, біреулердің көз жастарын көрсеткісі келмеді. Осы рудың құрметіне халық бұл жерді «Тілеусай» деп атап кеткен [4, 105-106 б.].

Тың игеру кезінде онда совхоз құрылып, көлдің жағасында болғандықтан, «Озерный» аты берілген. 2006 жылдың 21 желтоқсанында облыс әкімі мен мәслихаттың шешімімен тарихи аты қайта беріліп, қазір «Тілеусай» атанды. Жасалу жолы: «Тіле» негізгі етістігі + «-у» тұйық рай етістігінің жұрнағы + «сай» зат есім. Бұл ауыл атауы синтетика-аналитикалық тәсіл арқылы жасалған.

Бидайық ауылдық округі

Бидайық – ертеде совхоз болып құрылуы 1954 жылы тыңның көтерілуімен тығыз байланысты. Бұл ауылға тың және тыңайған жерлерді игеру деген желеумен Украинадан, Ресейден комсомолдық жолдамамен, КСРО Жоғарғы Кеңесінің Орталық Атқару Комитетінің арнайы бұйрығымен тың игерушілер келген. Ауылдың негізгі шаруашылығы егін шаруашылығы, осыған байланысты ауылға Бидайық атауын берген.

Мырзағұл – Солтүстік Қазақстан облысы, Уәлиханов ауданының Солтүстік шығысында Теке көліне құятын Талдысай өзенінің бойында орналасқан. Қалыптасу кезеңі сонау 1723 жылдан басталады. Мырзағұл өз заманында еліне қорған, қамқор бола білген ақылгөй, дана адам болған. Мырзағұл байдың негізгі қоныс мекені – Павлодар өңірі. 1730 жылы қазақ хандары мен Ресей патшасының соғыс одағын құру туралы келіссөзі Ресейге бодан болумен аяқталды. Ірі тарихи тұлғалардың жүргізген